
MEULEMAN, GEZINUS EVERT, * Hoogersmilde 8 juli 1925, † Amsterdam 20 apr. 1998. Zn van Johan Hendrik Meuleman, pred., en Anna Aleida Kampherbeek. Stud. theol. Kampen (Oudestraat) 1943-1947, VU Amsterdam 1947-1951; dr. theol. VU 1951 (promotor: G.C. Berkouwer). Geref. pred. Vijfhuizen 1951-1956. Hoogl. Faculté libre de Théologie protestante Aix-en-Provence 1954-1959 (dogmatiek). Hoogl. VU Amsterdam 1959-1990 (symboliek, godsdienstwijsbegeerte, apologetiek en encyclopedie der godgeleerdheid), tevens conrector VU 1967-1976. Hij huwde op 23 okt. 1951 te Leeuwarden met Anna Catharina Mak (*1925).

M. was tijdens zijn studie op kamers bij de hoogleraar H. Ridderbos, met wie hij zijn gehele leven contact heeft gehouden. In de jaren in de pastorie diende M.s vader hem tot voorbeeld, vooral diens trouw in het pastoraat. Als dogmaticus begon M. zijn theol. loopbaan met een proefschrift getiteld *De ontwikkeling van het dogma in de rooms-katholieke theologie* (1951). Hij beschrijft daarin hoe de spanning tussen de geponeerde continuïteit van die kerkleer gedurende de vele eeuwen te verzoenen is met de onmiskenbare groei ervan. M. analyseert de verschillende theorieën van r.-k. zijde, zoals die van de scholastieke theologen, de zogeheten Tübinger School (en de eraan verwante J.H. Newman) en de z.g. Théologie nouvelle.

M. was blijvend geïnteresseerd in vooral r.-k. fundamentele theologie. Zo schreef hij o.m. het lemma 'analogia entis' in de *Chr. Encyclopedie* (I, 1956) en een artikel *Natuur en genade na Vaticanum II* (1967). Tijdens zijn periode in Frankrijk publiceerde hij als dogmaticus over ontwikkelingen in het Franse protestantisme.

Toen M. in 1959 als eerste de leerstoel godsdienstfilosofie aan de VU ging bekleden, was het antithetisch denkklimaat daar reeds voorbij. Gaandeweg verschoof de aandacht van M. van de dogmatiek naar de vakken van zijn nieuwe leeropdracht (symboliek, dat hij aanvankelijk gaf, viel later bij een herverdeling toe aan J. Veenhof). Voor de theol. encyclopedie was hij jarenlang bezig met een historische studie over de ontwikkeling van de prot. theologie na de reformatie. Als vrucht daarvan verscheen *De theologie als habitus en als doctrina volgens enkele vertegenwoordigers der oudprotestantse orthodoxie* (in *GTT*, 1984). Zijn aandacht beperkte zich later tot de theologieopvatting van J.H. Scholten, waarover hij een monografie wilde publiceren. Daarnaast wilde hij een onderzoek beginnen over andere theologen aangaande dezelfde kwestie. Beide studies zijn echter niet verschenen. In het kader van dit project zag in 1982 wel het licht: *De godgeleerdheid volgens de wet op het Hoger Onderwijs 1876*, een diesrede van de VU.

In zijn onderwijs besteedde M. ruime aandacht aan de grote filosofen sedert de verlichting, vanaf I. Kant tot en met M. Heidegger (en diens invloed op de theologie), H.-G. Gadamer en de analytische godsdienstfilosofie (o.a. L. Wittgenstein). Op deze

wijze verwierf hij zich een diepgaande kennis van de geschiedenis van het vak, zoals zijn artikelen over B. Pascal, F. Schleiermacher, K. Marx en de Amerikaanse process-theology getuigen.

Godsdienstwijsbegeerte vatte M. op als een theol. vak, zodat de grens met de apologetiek vloeiend was. Afgezien van encyclopedische vragen over theologie als wetenschap en van filosofie in relatie tot theologie had vooral de apologetiek zijn aandacht. M.n. in gesprek met kath. denkers als Pascal, Newman en M. Blondel alsmede met de protestant Schleiermacher kwam hij tot een eigen standpunt.

In zijn artikel *De waarheidsvraag in de theologie* (1972) vloeien zijn theol., wijsgerige, encyclopedische en apologetische inzichten samen. Dit artikel is typerend voor M.'s denken en zijn methodische aanpak en doet zijn basisinzichten goed naar voren komen. Chr. theologie houdt zich, aldus M., bezig met de openbaring van God in Jezus Christus en heeft een dienende functie ten aanzien van de verkondiging van de kerk. Zijn benadering van het probleem van de waarheidsvraag in de theologie is, als in zijn dissertatie en in zijn latere bestudering van de prot. theologie, probleemhistorisch. Het aanwijzen van de kernmomenten in de ontwikkeling van het waarheidsbegrip vanaf de middeleeuwse scholastieke theologie tot en met de moderne filosofie brengt hem tot het signaleren van de verschuiving vanaf de 19^e eeuw van theologie naar godsdienstwetenschap. Ook bij de laatste blijft de waarheidsvraag nog klinken, voorzover men de vraag stelt naar de juistheid van de godsdienstwetenschappelijke uitspraken en van de in de godsdienstwetenschap gebruikte methoden. De waarheid van de religie zelf wordt beantwoord in de wijsbegeerte van de godsdienst, aldus M.

Aparte aandacht heeft M. inzake de waarheidsvraag voor K. Barth, die hij theologiehistorisch positioneert in diens afwijzing van de z.g. prot. orthodoxie en keuze voor de reformatie. In theol.-encyclopedisch opzicht ziet hij een tekort bij Barth en de zijnen: de theol. waarheidsvraag wordt niet in samenhang gebracht met hetgeen andere wetenschappen over waarheid beweren. Barth miskent het belang van apologetiek en godsdienstfilosofie voor de theologie. In dat verband wijst M. op de betekenis van de r.-k. theologie voor de prot. godgeleerdheid. In haar traditie van de godsbewijzen gaat het om de relatie tussen de wereldervaring en God. Dit brengt M. tot een basisinzicht: de God over wie de prot. theologie spreekt, onthult zich in het evangelie als de Schepper en de Verlosser van dezelfde wereld waarop wij in onze dagelijkse ervaring zijn betrokken. Waarheid in de theologie staat daarom nooit los van de werkelijkheid en de waarheid van de dagelijkse ervaring en van de overige wetenschappen.

Voorts kan de prot. theologie van de r.-k. leren, dat de mens betrokken is op de zaak van het evangelie, op heil en geluk. In dit opzicht nadert M. tot P. Tillich (over wie hij een uitvoerig collegedictaat schreef), die even breed als M. theologiseert en evenzeer

onder invloed van het r.-k. (beter: middeleeuwse) denken de relatie aan de orde heeft gesteld tussen menselijke 'Fraglichkeit' en geloofswaarheid. Toch verschilt M. van Tillich, omdat M. zich voor zijn tweede basisinzicht blijvend op Pascal heeft georiënteerd, over wie hij aan het slot van zijn artikel over de waarheid in de theologie komt te spreken.

Dit tweede basisinzicht betreft de verhouding mens en heil. Enerzijds verschilt de geloofsovertuiging ('esprit de finesse') van wetenschappelijk-wiskundige overtuigingen ('esprit de géométrie'). Anderzijds is het wel de rede die tot geloof komt en de waarheid van het evangelie aanvaardt. In dat verband pleit M. in zijn *De apologetische methode van Pascal* (1964) voor een prediking als "bewijsvoering" die zo nauw mogelijk aansluit bij de situatie van de mens.

M. was vooral een man van studie, die bestuurstaken erbij deed. Vanaf 1959 was hij lid van verschillende deputaatschappen van de Geref. Kerken, waaronder dat voor oecumenische aangelegenheden (sinds 1969) en voor oecumene buitenland (1971-1985). Voorts maakte hij deel uit van de European Area Committee van de World Alliance of Reformed Churches en van haar Executive Committee (1977-1987). Aan de VU was hij enkele malen decaan van de theol. faculteit en eenmaal van de filos. faculteit. Als conrector van de VU reisde hij graag, waarbij hij steeds ook zijn vakgenoten ter plekke probeerde te bezoeken. Als lid van de "Nederlandse Afdeling van de Commissie van Advies en Coördinatie ten dienste van de culturele betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika" (1974) reisde hij met een delegatie in 1975 naar Zuid-Afrika. Kort daarna werd het cultureel akkoord tussen Nederland en Zuid-Afrika in verband met de apartheid stop gezet.

Als docent leerde M. zijn studenten het vak grondig en zijn belangstelling voor hun wel en wee was altijd groot. Hoewel hij een aantal keren als promotor is opgetreden, heeft hij geen school gemaakt, omdat hij zijn leerlingen vrij liet in de keuze van hun onderzoek.

G e s c h r. : Bibliografie van Y. Viersen, in: *Cultuur als partner van de theologie. Opstellen over de relatie tussen cultuur, theologie en godsdienstwijsbegeerte, aangeboden aan G.E.M.*, Kampen 1990, 212-220. – Voorts: *Theology, Academy and Church*. In: P. McEnhill, G.B. Hall (ed.), *The Presumption of Presence* [feestbundel voor D.W.D. Shaw], Edinburgh 1996, 149-163. – *Theologie aan de Universiteit*. In: *GTT*, XCI (1991), 1-27.

H s s.: "Van wetenschap van de christelijke godsdienst naar godsdienstwetenschap, de visie van J.H. Scholten op de theologie gedurende de periode

1857-1881” [onvoltooid] [**privé archief VINDPLAATS? VAN DE TWEEDE STUDIE GEEN AANTEKENINGEN BEWAARD?**].

L i t.: J. Stellingwerff, *De Vrije Universiteit na Kuyper*, Kampen 1987, 373. – G.C. Berkhouwer, *Zoeken en vinden*, Kampen 1989, 373, 402. – G. Mak, *De eeuw van mijn vader*, Amst. 1999, 416 vlg., 432 (zonder naamsvermelding). – W. Stoker, *Van antithetisch buitenbeentje tot theologisch gesprek met de cultuur – godsdienstfilosofie in het GTT*. In: *Theologie op de drempel van 2000*, o.r.v. W. Stoker en H.C. van der Sar, Kampen 1999, 179-198. – H. Plomp, *In memoriam G.E.M.* In: *Jaarb. Geref. Kerken*, 1999, 544-546. – H.M. Vroom, *G.E.M.* In: *Jaarb. MNL. 2000-2001*, 95-101. [**KOMT HIJ VOOR IN HET RECENTE BOEK VAN THEO VAN STAALDUINE OVER DE VRIJMAKING? Nee dus**]

W. STOKER